

DIỄN BIẾN THỜI TIẾT TẠI SA PA - LÀO CAI TRONG ĐỢT CHÁY VƯỜN QUỐC GIA HOÀNG LIÊN

Lưu Minh Hải

Trung tâm Khí tượng Thủy văn Lao Cai

Đầu tháng 2/2010 đã xảy ra vụ cháy dữ dội vườn Quốc gia Hoàng Liên (Sa Pa – Lào Cai).. Đám cháy kéo dài tới 8 ngày đêm. Phát hỏa lúc 13 giờ ngày 8/2/2010, chấm dứt vào hồi 14 giờ ngày 15/2/2010. Trước đó, mùa khô năm 1971 tại Sa Pa cũng xảy ra cháy lớn. Như vậy, sau 39 năm Sa Pa lại xảy ra hỏa hoạn nghiêm trọng. Trong khi vườn Quốc gia Hoàng Liên cháy khói lửa ngút trời, thì tại các huyện Bảo Thắng, Văn Bàn (Lào Cai) cũng có cháy rừng nhưng ở mức độ nhỏ và được dập tắt kịp thời. Nguyên nhân trực tiếp xảy ra cháy rừng đều do con người bất cẩn trong sử dụng lửa. Chủ yếu là việc đốt nương làm rẫy, đốt tổ ong để lấy mật, trẻ em mang nguồn lửa vào rừng khi đi chăn thả gia súc ; có trường hợp phát hỏa do tự nhiên nhưng rất ít. Tuy nhiên, cháy trên diện rộng vườn Quốc gia Hoàng liên thời gian qua còn có đóng góp không nhỏ bởi sự bất thường của thời tiết năm nay.

Cụ thể, mười ngày đầu tháng 2/2010, miền Bắc ghi nhận được một đợt ấm nóng lịch sử. Hầu khắp các địa phương không có mưa, hoặc có ngày có mưa nhỏ vài nơi, nhưng lượng mưa không đáng kể, tiết trời ấm nóng kéo dài. Khu vực phía Tây Bắc Bộ có địa phương nhiệt độ cao nhất vượt ngưỡng 35 °C, mức cao nhất trong chuỗi số liệu nhiều năm đã thu thập được. Sau đó không khí lạnh mạnh tràn về gây thời tiết chuyển từ ấm nóng sang rét lạnh nhanh. Người dân miền Bắc ngao ngán vì tiết trời chuyển biến đột ngột. Có thể khẳng định đây là sự dị thường của thời tiết xuất hiện trong mùa đông năm nay ở miền Bắc.

Xét trên diện hẹp, từ ngày 28/1-15/2/2010, toàn tỉnh Lào Cai hầu như không có mưa., trong khi nhiệt độ không khí luôn ở mức cao. Nhiệt độ cao nhất

ngày trong 10 ngày liên tục (Từ 2/2 đến 12/2) tại Lào Cai đều vượt ngưỡng 30 độ. Đặc biệt, biên độ nhiệt độ ngày- đêm cũng chỉ dao động trong khoảng 3-4 độ. Trong tháng 2 của nửa cuối mùa đông, điều kiện nhiệt ẩm như trên ở Lào Cai là hiếm gặp.

Số liệu trạm khí tượng Sa pa (bảng số liệu dưới đây) cũng cho một bức tranh tương tự. Nhiệt độ cao nhất ngày trong thời gian xảy ra cháy rừng tại Sa Pa lên tới 24-25 °. Nhiệt độ ban đêm cũng dao động trong khoảng 15-17 độ, trong khi trước đó nửa tháng, tại Sa Pa gần như không có mưa. Ban ngày nắng chói chang như mùa hạ, không khí khô hanh nặng.

Đặc biệt huyện Sa Pa còn có gió địa phương Ô Quý Hồ ẩm, khô từ tỉnh Lai Châu thổi sang. Độ ẩm thấp nhất giảm tới 20-30%, nhiệt độ cao nhất lên đến 24,7 °C vào ngày 11/2/2010 (một trường hợp nhiệt độ hiếm gặp ở Sa Pa trong mùa đông). Tốc độ gió cực đại lên tới 20-25 m/s, tương đương cấp 8-9, giật trên cấp 9. Nhiều năm nay ở Sa Pa mới lại xuất hiện gió Ô Quý Hồ có tốc độ lớn như vậy.

Trong những ngày gió thổi mạnh, có thời điểm nhiệt độ tại Sa Pa quan trắc được còn cao hơn nhiệt độ tại thành phố Lào Cai. Thí dụ lúc 7 giờ ngày 11/2, trạm Khí tượng Sa Pa quan trắc được nhiệt độ là 17,1°C, trong khi đó TP. Lào Cai chỉ ở mức 15,5 °C. Hoặc ngày 14/2, lúc 1 giờ và 7 giờ, Sa Pa quan trắc được nhiệt độ tương ứng là 19,0 °C và 17,3 °C. Ngược lại TP. Lào Cai quan trắc được nhiệt độ 15,2 °C và 15,1 °C, thấp hơn từ 2 đến 3 độ. Trong khi đó Sa Pa cao hơn Lào Cai xấp xỉ 1500 m. Điều đó chứng tỏ gió Ô Quý Hồ rất ẩm mới gây ra trường hợp trên (thông thường nhiệt độ giảm 0,65 °C/100 m khi lên cao).

Số liệu khí tượng trạm Khí tượng Sa Pa từ ngày đầu tháng 2/2010

ngày	obs					t_x	t_m	lượng mưa
	1 giờ	7 giờ	13 giờ	19 giờ	tb			
1/2	137	133	197	164	158	210	128	-
2/2	153	140	203	169	166	213	135	-
3/2	153	135	205	178	168	220	134	-
4/2	170	103	212	172	164	220	101	-
5/2	174	122	227	195	180	229	114	-
6/2	178	164	217	188	187	229	139	-
7/2	166	138	217	172	173	235	136	-
8/2	165	148	212	189	179	223	113	-
9/2	176	152	222	192	186	237	150	-
10/2	170	161	242	210	196	244	160	-
11/2	193	171	245	202	203	247	170	-
12/2	180	158	218	137	173	221	136	-
13/2	108	90	131	145	119	200	90	02
14/2	190	173	215	170	187	230	130	-
15/2	110	94	128	112	111	133	93	-

Những ngày có gió Ô Quí Hồ thổi, trên bản đồ thời tiết mặt đất xuất hiện vùng áp thấp nhỏ Hoa Nam (Trung Quốc) lấn xuống các tỉnh vùng núi phía Bắc, hoặc không khí xích đạo nhiệt đới Ấn Độ Dương tràn sang. Gió Ô Quí Hồ có đặc trưng là hướng gió chỉ dao động trong phạm vi Tây Bắc đến Tây Nam, tốc độ gió không dưới cấp 4, cấp 5, gió thổi liên tục suốt ngày đêm và kéo dài nhiều ngày.

Trong điều kiện thời tiết khô, nóng, gió thổi mạnh như vậy, khi đám cháy bùng phát, nó lan ra rất nhanh trên diện rộng. Đỉnh cháy xảy ra nơi núi cao, đèo dốc, địa hình hiểm trở, gió thổi mạnh; nên việc dập lửa càng khó khăn. Báo cáo của Chi cục Kiểm lâm tỉnh Lào Cai cho biết, mùa khô 2009-2010, do thời tiết có nhiều dị thường nên tỉnh Lào Cai đã xảy ra 55 vụ cháy rừng lớn nhỏ. Huyện Văn Bàn xảy ra 12 vụ cháy, gây thiệt hại 17,68 ha rừng. Tiếp đến là huyện Bắc Hà 9 vụ cháy, làm thiệt hại 26,625 ha rừng; thứ 3 là thành phố Lào Cai 7 vụ cháy, còn lại cháy rải rác ở các huyện Bảo Thắng, Bảo Yên. Nghiêm trọng nhất là huyện Sa Pa chỉ xảy ra một vụ cháy nhưng gây thiệt hại rất lớn. Hòa hoạn đã thiêu trụi 718 ha rừng các loại.

Sau đợt ẩm nóng kéo dài thì Sa Pa chịu ảnh hưởng của một rét đậm, rét hại, Nhiệt độ thấp nhất

xuống tới 2,2 °c vào ngày 19/2/2010 Tại đèo Ô Quí Hồ lại xuất hiện mưa đông kết tạo thành băng giá. Trước đó vào ngày 18/2/2010, tại xã Trung Chải (Sa Pa) đã xảy ra mưa đá., Gần như đồng thời, hai hiện tượng thời tiết nguy hiểm trái ngược nhau xảy ra trên một địa bàn nhỏ của huyện Sa Pa. Có thể nhận xét về một sự biến động rất rõ ràng của thời tiết - khí hậu tại khu vực này. Điều này cũng có thể là một biểu hiện của biến đổi khí hậu đang diễn ra ở Việt Nam.

Biến đổi Khí hậu (BĐKH) không diễn ra trong một sớm, một chiều mà ai cũng có thể nhìn nhận được. Chúng diễn ra một cách âm ỉ, như kiểu mưa dầm thấm sâu, và phải trải qua nhiều năm tháng mới hiện hữu. Hệ quả do Biến đổi khí hậu gây ra mới đầu diễn ra chậm chạp và cục bộ trên một số khu vực. Sau tăng dần về cường độ và phạm vi ảnh hưởng, để lại nhiều hậu quả khó lường, biểu hiện rõ nhất của biến đổi khí hậu là thời tiết diễn biến ngày càng dị thường hơn, nhiều khi trái với quy luật vốn có của tự nhiên, thêm vào nữa là cường độ thiên tai cũng trở nên khốc liệt hơn. Các nhà khoa học đã minh chứng phần lớn các thảm họa thiên nhiên xảy ra đều có sự can thiệp tích cực của con người. Thực tế cho thấy, trong những năm gần đây và hiện tại nhiều

nước trên thế giới, trong đó có Việt Nam đã phải hứng chịu nhiều sự nổi giận của thiên nhiên. Các tai biến thiên nhiên đã gây tổn thất nặng nề về vật chất lẫn tính mạng con người. Khí hậu khắc nghiệt sinh ra những trận đại hồng thủy, hoả hoạn dữ dội, hạn hán, nắng nóng, các đợt lạnh giá bất thường ngoài mong muốn. Bão tố có tốc gió đạt mức đại cuồng phong..., dẫn đến các thiệt hại lớn về kinh tế xã hội trên nhiều lĩnh vực nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản, tài nguyên nước, các hệ sinh thái tự nhiên, sức khỏe và bệnh tật. Phần lớn các tai biến tự nhiên xảy ra đều có sự can thiệp tích cực của con người như

việc đô thị hoá nhanh chóng. Sự gia tăng của các loại khí nhà kính do các nhà máy thải ra, việc đốt rừng để làm nương rẫy, khai thác quá mức các loại tài nguyên thiên nhiên...Đợt cháy vườn Quốc gia Hoàng Liên vừa qua cũng là một thí dụ.

Báo cáo của Bộ Nông nghiệp & PT-NT đã cảnh báo, trong vòng 20 năm gần đây, thiên tai ở Việt Nam năm sau nhiều hơn năm trước. Cường độ và phạm vi ảnh hưởng rộng hơn. Đây là một thách thức lớn cho các nhà quản lý, hoạch định chính sách đường lối phát triển kinh tế tại địa phương mình trước sự BĐKH đang diễn ra ngày càng sâu rộng.

Một số hình ảnh cháy vườn quốc gia Hoàng Liên
Ảnh: Hồng Thảo

